

LIETUVOS RESPUBLIKOS PAGALBINIO APVAISINIMO
ĮSTATYMO NR. XII-2608 1, 2, 3, 5, 7, 10 IR 12 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO ĮSTATYMAS

2023 m. d. Nr.
Vilnius

1 straipsnis. 1 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 1 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Šis įstatymas nustato moters pagalbinio apvaisinimo ir vaisingumo išsaugojimo paslaugų teikimo sąlygas, būdus, tvarką, įstatymų nustatyta tvarka santuoką sudariusių asmenų (toliau – sutuoktiniai), ~~arba registruotos partnerystės sutartį sudariusių asmenų (toliau – partneriai)~~ **partnerių ir vienišų moterų**, kurių prašymu atliekamas pagalbinis apvaisinimas, taip pat asmenų, kuriems teikiamos vaisingumo išsaugojimo paslaugos, teises.“

2 straipsnis. 2 straipsnio pakeitimas

Papildyti 2 straipsnį 7 dalimi, likusias 7-19 atitinkamai laikyti 8-20 dalimis, ir jas išdėstyti taip:

„7. **Vieniša moteris – moteris nesudariusi santuokos ar partnerystės.**

78. Žmogaus embrionas (toliau – embrionas) – besivystantis žmogaus organizmas nuo apvaisinimo momento (žmogaus zigotos susidarymo) iki moters aštuntos nėštumo savaitės pabaigos.

89. Žmogaus embriono donorystė (toliau – embriono donorystė) – *in vitro* (ne moters kūne) esančio embriono perkėlimas į moters organizmą, kai perkeliama embrionui sukurti nebuvo naudojamos tos moters lytinės ląstelės.

910. Žmogaus lytinės ląstelės (toliau – lytinės ląstelės) – moteriškos ir vyriškos ląstelės, dalyvaujančios zigotos susidaryme.

1011. Žmogaus lytinių ląstelių, embrionų arba reprodukinių audinių konservavimas (toliau – konservavimas) – cheminių medžiagų naudojimas, aplinkos sąlygų arba kitų priemonių pakeitimas žmogaus lytinių ląstelių, embrionų arba reprodukinių audinių apdorojimo metu, siekiant sustabdyti arba sulėtinti biologinį arba fizinį audinių ir ląstelių irimą.

1112. Žmogaus lytinių ląstelių, embrionų arba reprodukinių audinių paruošimas (toliau – paruošimas) – žmogaus lytinių ląstelių, embrionų arba reprodukinių audinių tvarkymas ir konservavimas tinkamomis sąlygomis.

1213. Žmogaus lytinių ląstelių arba reprodukinių audinių autologinis naudojimas (toliau – autologinis naudojimas) – iš žmogaus paimtų lytinių ląstelių arba reprodukinių audinių naudojimas jam pačiam pagalbinio apvaisinimo tikslu.

1314. Žmogaus lytinių ląstelių bankas (toliau – lytinių ląstelių bankas) – asmens sveikatos priežiūros įstaiga, turinti licenciją asmens sveikatos priežiūros veiklai, kurioje nurodyta, kad ji įgijo teisę teikti licencijuojamas lytinių ląstelių banko paslaugas.

1415. Žmogaus lytinių ląstelių donoras (toliau – lytinių ląstelių donoras) – gyvas žmogus, savanoriškai duodantis lytinių ląstelių kito žmogaus pagalbiniam apvaisinimui.

1516. Žmogaus lytinių ląstelių donorystė (toliau – lytinių ląstelių donorystė) – žmogaus lytinių ląstelių, numatytų naudoti kitiems asmenims apvaisinti, savanoriškas davimas.

1617. Žmogaus lytinių ląstelių įsigijimas – veiksmai, kuriuos atliekant teisės aktų nustatyta tvarka galima įsigyti žmogaus lytinių ląstelių.

1718. Žmogaus lytinių ląstelių laikymas (toliau – laikymas) – žmogaus lytinių ląstelių laikymas tinkamomis kontroliuojamomis sąlygomis iki jų paskirstymo.

1819. Žmogaus lytinių ląstelių paskirstymas (toliau – paskirstymas) – žmogaus lytinių ląstelių transportavimas į žmogaus lytinių ląstelių banką ar iš jo ir pristatymas pagalbinį apvaisinimą atliekančiam specialistui.

1819¹. Žmogaus reprodukciniai audiniai – žmogaus lytinių organų audiniai, kuriuose yra lytinių ląstelių.

1920. Žmogaus zigota (toliau – zigota) – ląstelė, atsirandanti susiliejus dviem žmogaus lytinėms ląstelėms.“

3 straipsnis. 3 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 3 straipsnio 7 dalį ir ją išdėstyti taip:

„7. Pagalbinis apvaisinimas gali būti atliekamas tik naudojant apvaisinamos moters ir lytinių ląstelių donoro, su ja gyvenančio įstatymų nustatyta tvarka sutuoktinio ar partnerio, lytines ląsteles, išskyrus atvejus, **kai pagalbinio apvaisinimo paslaugos teikiamos vienišoms moterims ar** kai vieno iš sutuoktinių ar partnerio lytinės ląstelės yra pažeistos ar jų nepakanka ir dėl to jos negali būti panaudotos pagalbiniam apvaisinimui, taip pat tais atvejais, kai su jomis yra didelė rizika perduoti ligą, sukeliančią didelę negalią, kurios kriterijus nustato sveikatos apsaugos ministras.“

2. Pakeisti 3 straipsnio 8 dalį ir ją išdėstyti taip:

„8. Embriono donorystė yra draudžiama, išskyrus atvejus, kai donorystei yra naudojamas lytinių ląstelių banke laikomas embrionas, kurio raštu atsisakė asmenys, nurodyti šio įstatymo 5 straipsnio 3 dalyje. Šiuo atveju embriono donoriais laikomi abu sutuoktiniai (partneriai). Embriono atsisakymas yra galimas ne anksčiau kaip praėjus dvejimėms metams nuo pagalbinio apvaisinimo pradžios. Embriono atsisakymo ir jo panaudojimo kitų sutuoktinių (partnerių), **vienių moterų** pagalbiniam apvaisinimui tvarką nustato sveikatos apsaugos ministras.“

4 straipsnis. 5 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 5 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Pagalbinį apvaisinimą atlikti leidžiama tik tais atvejais, kai nevaisingumo negalima išgydyti jokiais gydymo būdais arba juos taikant nėra realios sėkmės tikimybės, taip pat tais atvejais, **kai pagalbinio apvaisinimo paslaugos teikiamos vienišoms moterims, tais atvejais**, kai siekiama išvengti didelę negalią sukeliančios ligos, kurios kriterijus nustato sveikatos apsaugos ministras, ar ją gydyti, ir tais atvejais, kai esama asmens sveikatos būklė ir (ar) prognozuojami sveikatos sutrikimai, ir (ar) paskirtas gydymas kelia pagrįstų abejonių dėl šio asmens tolesnio vaisingumo ir tas abejones patvirtina gydytojų konsiliumas.“

2. Pakeisti 5 straipsnio 3 dalį ir ją išdėstyti taip:

„3. Pagalbinis apvaisinimas gali būti atliekamas tik įstatymų nustatyta tvarka santuoką ~~ar registruotos partnerystės sutartį~~ sudariusiems veiksniams asmenims, **partneriams, vienišoms moterims** pateikus: asmens tapatybę, amžių, **santuoką santuokos ar partnerystės sudarymą** patvirtinančius dokumentus (**kai asmenys susituokę**), medicinos dokumentus, patvirtinančius šio straipsnio 1 dalyje nurodytų sąlygų egzistavimą, rašytinį prašymą atlikti pagalbinį apvaisinimą ir šio įstatymo 7 straipsnyje nustatyta tvarka pasirašytą nustatytos formos informuoto paciento sutikimą atlikti pagalbinį apvaisinimą.“

5 straipsnis. 7 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 7 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Prieš pagalbinio apvaisinimo pradžią asmens sveikatos priežiūros įstaigos darbuotojas, atliekantis pagalbinį apvaisinimą, privalo suprantamai informuoti abu sutuoktinius (partnerius), **vienių moterį** apie pagalbinio apvaisinimo galimybes, numatomus naudoti pagalbinio apvaisinimo būdus, alternatyvas, naudą, riziką, galimas procedūrų medicininės, psichologinės pasekmes, daugiavaissio nėštumo keliamą riziką motinai ir vaisiui, pagalbinio apvaisinimo sėkmės tikimybę, nurodydamas klinikinių nėštumų ir gimdymų skaičių (tiek bendrai žinomą medicinos praktikoje, tiek ir konkrečiai pasiekiamą pagalbinio apvaisinimo paslaugas teikiančioje sveikatos priežiūros

įstaigoje), tenkanti numatomam taikyti būdai, taip pat sukurtų, tačiau į moters organizmą neperkeltų embrionų saugojimo lytinių ląstelių banke terminus.“

2. Pakeisti 7 straipsnio 2 dalį ir ją išdėstyti taip:

„2. Informacija, nurodyta šio straipsnio 1 dalyje, prieš pagalbinio apvaisinimo pradžią turi būti pateikta ir raštu, sutuoktiniams (partneriams), **vieniškai moteriai** užpildant ir pasirašant informuoto paciento sutikimą.“

3. Pakeisti 7 straipsnio 3 dalį ir ją išdėstyti taip:

„3. Prieš pasirašant informuoto paciento sutikimą, abu sutuoktiniai (partneriai), **vieniškai moteris** yra raštu informuojami apie preliminarą visos pagalbinio apvaisinimo procedūros kainą.“

6 straipsnis. 10 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 10 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Valstybė skatina pagalbinio apvaisinimo technologijų, kuriomis siekiama embrionų gyvybingumo ir didžiausios saugaus nėštumo bei gimdymo tikimybės, taip pat kuriomis embrionai sukuriama panaudojant šaldytas moteriškas lytines ląsteles, vystymą. Embrionų gali būti sukuriami tiek, kiek vienu metu pavyksta sukurti, tačiau galutinį sprendimą dėl sukuriamų embrionų skaičiaus priima abu sutuoktiniai (partneriai), **vieniškai moteris**, pasitarę su gydytoju. Sprendimas fiksuojamas medicinos dokumentuose, gavus informuoto paciento rašytinį sutikimą. Vienu metu į moters organizmą perkeliama embrionų skaičius negali viršyti trijų. Medicinos dokumentuose taip pat fiksuojama informacija apie:

- 1) paimtų moteriškų lytinių ląstelių skaičių;
- 2) subrendusių moteriškų lytinių ląstelių skaičių;
- 3) apvaisintų moteriškų lytinių ląstelių skaičių;
- 4) embrionų, tinkamų perkelti į moters organizmą, skaičių;
- 5) į moters organizmą perkeltų embrionų skaičių;
- 6) šio straipsnio 5 dalyje nustatytu atveju saugomų embrionų skaičių;
- 7) embrionų, kurie buvo saugomi šio straipsnio 5 dalyje nustatytu atveju, perkėlimą į moters organizmą;

8) embrionų, kurie šio straipsnio 7 dalyje nustatytais atvejais buvo sunaikinti nutraukiant jų saugojimą, skaičių.“

2. Pakeisti 10 straipsnio 5 dalį ir ją išdėstyti taip:

„5. Sukurti, tačiau į moters organizmą neperkelti besivystantys embrionai laikomi lytinių ląstelių banke. Lytinių ląstelių banke embrionai saugomi ir naudojami sveikatos apsaugos ministro nustatyta tvarka. Embrionai pagal sutuoktinių (partnerių), **vienišos moters** raštu pareikštą valią saugomi informuoto paciento sutikime nurodytą laiką, bet ne trumpiau kaip dvejus metus nuo pagalbinio apvaisinimo pradžios ir ne ilgiau kaip dešimt metų, nebent sutuoktiniai (partneriai), **vieniškai moteris** yra pareiškę valią dėl ilgesnio embrionų saugojimo termino. Dvejus metus nuo pagalbinio apvaisinimo pradžios embrionų saugojimas lytinių ląstelių banke Vyriausybės nustatyta tvarka finansuojamas valstybės biudžeto lėšomis. Embrionų saugojimas pagal sutuoktinių (partnerių), **vienišos moters** pareikštą valią iki informuoto paciento sutikime nurodyto embrionų saugojimo termino pabaigos tęsiamas sutuoktinių (partnerių), **vienišos moters** lėšomis. Pasibaigus pagal sutuoktinių (partnerių), **vienišos moters** raštu pareikštą valią embrionų saugojimo terminui, mirus **vieniškai moteriai**, vienam arba abiem sutuoktiniams (partneriams), taip pat pasibaigus santuokai arba

~~registruotai~~ partnerystei, jei abu sutuoktiniai (partneriai), **vieniša moteris** yra sutikę dėl embrionų panaudojimo donorystei, embrionų laikymas sveikatos apsaugos ministro nustatytais pagrindais ir tvarka tęsiamas valstybės biudžeto lėšomis, tačiau ne ilgiau kaip dešimt metų nuo embrionų donacijos.“

3. Pakeisti 10 straipsnio 7 dalį ir ją išdėstyti taip:

„7. Draudžiama nutraukti pagalbinio apvaisinimo metu sukurto ir į moters organizmą neperkelto besivystančio embriono saugojimą ir jį sunaikinti, išskyrus atvejus, kai:

1) pasibaigia pagal sutuoktinių (partnerių), **vienišos moters** raštu pareikštą valią embrionų saugojimo terminas ir nėra abiejų sutuoktinių (partnerių), **vienišos moters** šio įstatymo nustatyta tvarka pareikšto sutikimo dėl saugomų embrionų panaudojimo donorystei arba prašymo pratęsti embrionų saugojimo terminą;

2) miršta vienas ar abu sutuoktiniai (partneriai), **vieniša moteris** ir nėra abiejų šių asmenų **ar vienišos moters** šio įstatymo nustatyta tvarka pareikšto sutikimo dėl saugomų embrionų panaudojimo donorystei;

3) pasibaigia santuoka ar ~~registruota~~ partnerystė ir nėra abiejų buvusių sutuoktinių (partnerių) šio įstatymo nustatyta tvarka pareikšto sutikimo dėl saugomų embrionų panaudojimo donorystei;

4) valstybės lėšomis saugomi embrionai nebuvo panaudoti donorystei per dešimt metų nuo embrionų donacijos.“

7 straipsnis. 12 straipsnio pakeitimas

Papildyti 12 straipsnį nauja dalimi ir ją išdėstyti taip:

„2. **Vieniša moteris, pasirašiusi informuoto paciento sutikimą atlikti pagalbinį apvaisinimą, laikoma vaiko, gimusio po pagalbinio apvaisinimo, motina pagal įstatymą. Vieniša moteris, pasirašiusi informuoto paciento sutikimą atlikti pagalbinį apvaisinimą, lytinių ląstelių donoras, embriono donorai ar vaikas, gimęs po pagalbinio apvaisinimo naudojant lytinių ląstelių donoro lytines ląsteles ar embriono donorų embrioną, neturi teisės reikalauti, kad lytinių ląstelių donoro ar embriono donorų tėvystė (motinystė) būtų pripažinta ar nustatyta dėl vaiko, pradėto pagalbinio apvaisinimo būdu naudojant lytinių ląstelių donoro lytines ląsteles ar embriono donorų embrioną. Lytinių ląstelių donoro, embriono donorų ir vaiko, gimusio po pagalbinio apvaisinimo naudojant lytinių ląstelių donoro lytines ląsteles ar embriono donorų embrioną, bei jų giminaičių tarpusavio asmeninės neturtinės ir turtinės teisės bei pareigos neatsiranda.**“

8 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas ir įgyvendinimas

Šis įstatymas įsigalioja 2024 m. sausio 1 d.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

Respublikos Prezidentas

Teikia
Seimo nariai

Morgana Danielė